ارزیابی کمی و کیفی روش تدریس بصورت سخنرانی از دیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی ایلام

اسکندر غلامی پریزاد [۱]، الهه غلامی پریزاد [۲]، علی اشرف عیوضی [۱]، زینب غضنفری [۳،۴]

[۱] گروه بهداشت عمومی، دانشکده بهداشت، [۲] مرکز تحقیقات میکروب شناسی بالینی، [۳] مرکز تحقیقات آسیب‌های روانی اجتماعی، [۴] گروه آموزش بهداشت، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی ایلام، ایلام ایران.

مجله راهبردهای توسعه در آموزش پزشکی سال اول شماره اول بهار و تابستان۹۳ صفحات ۲۶-۱۸.

چکیده

مقدمه و هدف: روش تدریس سخنرانی به عنوان روش غالب در تمام سطوح نظام آموزشی کشور ایران، یکی از کهن‌ترین روش‌های آموزش فراگیران بوده که قدمت آن به سده پنجم قبل از میلاد می‌رسد. این روش در فرایند تدریس و یادگیری هنوز یکی از عمده‌ترین روش‌های آموزشی مورد استفاده بویژه در نظام آموزش عالی کشورمان به حساب می‌آید. مطالعه حاضر با هدف ارزیابی کمی و کیفی این روش تدریس از دیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی ایلام طراحی و اجرا شده است.

روش‌ها: این مطالعه به روش توصیفی تحلیلی در سال ۱۳۹۰ بر روی ۸٤۰ نفر از دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی ایلام با استفاده از پرسشنامه محقق ساخته مشتمل بر سه حیطه تعامل، مدیریت موضوع و فضای کلاس، و وظایف سازمانی انجام شد. روائی پرسشنامه با دو روش اعتبار محتوا و نیز اعتبار سازه‌ای و پایائی آن با کمک آلفای کرونباخ مورد تأئید قرار گرفت. به علاوه در این پرسشنامه از شاخص مقبولیت نیز برای ارزیابی کلی پرسشنامه استفاده شد. در نهایت داده‌ها با کمک نرم افزار آماری SPSS نسخه ۱۸ و آزمون‌های آماری من ویتنی و کروسکال والیس مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفت.

یافته‌ها: در مجموع ۳٦ درصد دانشجویان مورد مطالعه روش تدریس سخنرانی را مطلوب ارزیابی نمودند. از میان متغیرهای حیطه تعامل فرصت طرح سؤال توسط استاد، و انجام کار تیمی توسط فراگیران به ترتیب ۵۱/۳٪ و ۲۸/٦٪ بیشترین و کمترین مطلوبیت را در بین سایر متغیرها داشتند. زمان صرف شده برای هر جلسه و پوشش سرفصل درس از مجموع متغیرهای حیطه وظایف سازمانی به ترتیب با ۵۷/۲٪ و ۳۲/٤٪ دارای بیشترین و کمترین مطلوبیت نسبت به سایر متغیرهای مورد بررسی بودند. همچنین در مقایسه میانگین نمره حیطه مدیریت موضوع و فضای کلاس بین دختران و پسران اختلاف معنی‌داری مشاهده گردید (Pvalue <۰/۰۵).

نتیجه‌گیری: نتایج نشان داد روش سخنرانی با وجود استفاده از وسایل مدرن کمک آموزشی نمی‌تواند رضایتمندی قابل قبولی را از نظر فراگیران در بخش‌های قابل توجهی از اهداف آموزشی فراهم نماید. لذا ضروری به نظر می‌رسد سیاستگزاران نظام آموزشی با رویکرد جدید درصدد جایگزینی این روش با روش‌های مناسب دیگر در بسیاری از دروس باشند و یا با برنامه‌ریزی دقیق در خصوص بهینه سازی و تقویت نقاط قوت و اصلاح نقاط ضعف آن بکوشند.

کلیدواژه‌ها: ارزیابی، سخنرانی، دیدگاه دانشجویان، دانشگاه علوم پزشکی ایلام.

نویسنده مسئول:
دکتر زینب غضنفری
مرکز تحقیقات آسیب های روانی اجتماعی، گروه آموزش بهداشت، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی ایلام، ایلام، ایران
تماس: ۰۸٤۱۲۲۲۳۰۸۳
پست الکترونیکی:
zghazanfari2006@yahoo.com

نوع مقاله: پژوهشی

دریافت مقاله: ۹۲/۱۲/۲۷ اصلاح نهایی: ۹۳/۴/۹ پذیرش مقاله: ۹۳/۴/۲۵

ارجاع: غلامی پریزاد اسکندر، غلامی پریزاد الهه، اشرف عیوضی علی، غضنفری زینب. ارزیابی کمی و کیفی روش تدریس بصورت سخنرانی از دیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی ایلام. راهبردهای توسعه در آموزش پزشکی. ۱۳۹۳؛ ۱(۱): ۲۶-۱۸.

مقدمه:

از تدریس همانند یادگیری تعریف‌های متعددی ارائه شده است. بعضی تدریس را بیان صریح استاد درباره آن چه که باید یاد گرفته شود، می‌دانند و گروهی دیگر تدریس را هموزی متقابلی می‌دانند که بین استاد و فراگیر و محتوای کلاس در جریان است. عده‌ای دیگر از مربیان و متخصصان تعلیم و تربیت فراهم

[Downloaded from dsme.hums.ac.ir on 2026-10-14]

آوردن شرایط و اوضاع و احوالی که یادگیری را برای فراگیران آسان نماید، تدریس می‌نامند (۱). تدریس امری ساده نیست. معلم در تدریس با متغیرهای متفاوتی سر و کار دارد که با دستکاری و کنترل آن‌ها شرایطی را به وجود می‌آورد که در آن یادگیری صورت می‌گیرد. شناخت و کنترل همه این عوامل و متغیرهای مداخله‌گر کار آسانی نیست (۱،۲). علاوه بر این، ویژگی‌های شخصیتی، رفتارعاطفی، علم تعلیم دهنده و نوع روش تدریس از جمله متغیرهای تأثیرگذار دیگر در فرآیند یادگیری به حساب می آیند (۳). از منظر صاحب‌نظران و فلاسفه تعلیم و تربیت در مجموع دو الگوی مکانیستیک و ارگانیستیک در الگوهای آموزشی رایج منظور شده که در الگوی مکانیستیک (قدیمی)، انسان به عنوان موجودی غیرفعال و تهی در نظر گرفته می‌شود که بر این اساس اهداف آموزشی به منظور پر کردن ذهن و شکل دادن رفتار او صورت می‌گیرد ولی در الگوی ارگانیستیک توجه به نیاز فراگیر و توانایی‌های او، از اهمیت خاصی برخوردار است که در این الگو بیشتر از روش‌های یاددهی گروهی و کسب تجربه توسط فراگیر استفاده می‌شود (۱، ٤).

روش تدریس سخنرانی که به عنوان روش غالب در تمام سطوح نظام آموزشی کشورمان (از مدرسه تا دانشگاه) مورد استفاده قرار می‌گیرد، یکی از کهن‌ترین روش‌های آموزش فراگیران بوده که قدمت آن به قول اکثر نویسندگان به سده پنجم قبل از میلاد می‌رسد (۵). این شیوه آموزشی حالت یک طرفه داشته و جزء روش‌های خطی برشمرده می‌شود. در این روش آموزشی توضیح و توصیف پدیده‌ها از سوی معلم و یا استاد نقش عمده‌ای دارد و معلم محور است. هدف عمده این روش انتقال دانش است. روش سخنرانی برای گروه‌های بزرگ مناسب است چرا که تعداد زیادی از فراگیران می‌توانند از آن بهره‌مند شوند (۲،۵). با این حال نتایج مطالعاتی که در این زمینه انجام شده، چالش برانگیز است. مطالعه لیک (٦) و هروی و همکاران (۷) در یکی از دانشگاه‌های امریکا مشخص نمود نمرات درسی و ارزشیابی دانشجویان در روش بحث گروهی بیشتر از روش تدریس سخنرانی بوده است ولی ادراک دانشجویان این بود که میزان آموخته‌های آنان در روش سخنرانی بیشتر و نقش مدرس در این شیوه قوی‌تر بود و از نظر دشواری درس، تفاوت قابل ملاحظه‌ای در دو روش سخنرانی و بحث مشاهده نشد.

مطالعات قبلی نشان داد با وجود مرسوم بودن روش تدریس سخنرانی در اکثر دانشگاه‌های کشور ما ۸۰ ٪ آموزش های ارائه شده توسط این روش ظرف مدت ۸ هفته به بوته فراموشی سپرده می‌شود (۸).

مطالعات فتحی آذر و قاسمی فر (۹) و فتحی آذر و محمودی (۱۰) نشان داد روش‌های فعال آموزشی بر شیوه‌های سنتی برتری دارد. مطالعه Johnson و Mighten (۱۱) نشان داد گرچه روش مباحثه بر میزان قبولی در امتحان دانشجویان تأثیر نداشته است ولی میانگین نمره امتحان دانشجویان در روش مباحثه بیش از روش تدریس سخنرانی بوده است. مطالعه صفری و همکاران (۸) نشان داد که بین میانگین نمرات کسب شده دانشجویان در روش تدریس سخنرانی و بحث گروهی اختلاف معنی دار وجود دارد ولی بین رضایت کلی دانشجویان نسبت به دو روش فوق اختلاف معنی‌دار نبوده است. مطالعه جعفری (۱۲) در خصوص میزان یادگیری و رضایتمندی دانشجویان در روش تدریس سخنرانی و روش تلفیقی، نشان داد که روش تلفیقی موجب افزایش انگیزه یادگیری، تسهیل در درک مفاهیم و صمیمیت بین استاد و دانشجو می‌گردد.

با توجه به مطالعات محدود انجام شده و نظر به گستره استفاده از روش تدریس سخنرانی در نظام آموزشی کشور ما، نقد این روش در کشور از دیدگاه صاحب نظران و فراگیران کم رنگ بوده و کمتر از زوایای مختلف مورد پژوهش قرار گرفته است. با توجه به اهمیت نظر دانشجو در فرایند آموزشی و نظر به لزوم متناسب‌سازی روش آموزش با دانشجو، محققین در این مطالعه به ارزیابی دیدگاه دانشجویان نسبت به روش تدریس سخنرانی پرداختند.

روش‌ها:

این مطالعه به روش توصیفی تحلیلی در سال ۱۳۹۰ بر روی ۸٤۰ نفر از دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی ایلام در رشته‌های موجود در چهار دانشکده پزشکی (۱٤۲نفر)، بهداشت (۲۲٤نفر)، پرستاری و مامایی (۲۳۷نفر) و پیراپزشکی (۲۳۷نفر) انجام شد. دانشجویانی که حداقل ترم دوم بوده و چهار درس را به روش سخنرانی با چهار استاد متفاوت گذرانده و یا در حال گذراندن بودند، به مطالعه وارد شدند. ابزار جمع‌آوری داده‌ها پرسشنامه

[Downloaded from dsme.hums.ac.ir on 2026-10-14]

ای بود که توسط محققین طراحی گردید. این پرسشنامه محتوی ۲۸ سؤال تخصصی است که توسط محققین ارائه گردید تا زوایای مختلف کلاس را پوشش دهد. به منظور تأئید روائی پرسشنامه از روش اعتبار محتوا با برگزاری پانل متخصصین و نیز اعتبار سازه (تحلیل عاملی اکتشافی) با تحلیل مؤلفه‌های اصلی، و چرخش واریماکس استفاده گردید. بر اساس تحلیل صورت گرفته ۲۵ سوال نخست پرسشنامه در قالب سه بعد تعامل (۱۱ سؤال)، مدیریت موضوع و فضای کلاس (۱۰ سؤال) و حیطه وظایف سازمانی (٤ سؤال) قرار گرفتند و پرسشنامه با شاخص کیزرمیرالکین (KMO) برابر با ۰/۹۷ و شرح ۵۷٪ از کل واریانس داده‌ها مورد تأئید قرار گرفت. در پایان پرسشنامه با استفاده از سه سؤال "در مجموع میزان یادگیری دانشجو در روش تدریس سخنرانی چقدر است؟"؛ "آیا روش تدریس سخنرانی توسط استاد را می‌پسندید؟" و "چقدر از روش تدریس سخنرانی رضایت دارید؟" شاخص مقبولیت با سه سطح ضعیف، متوسط و خوب تهیه و در تحلیل نهائی اطلاعات مورد استفاده قرار گرفت. مجموع پاسخ گزینه‌های خوب و بسیار خوب به هر سؤال به عنوان مطلوب، و مجموع پاسخ گزینه‌های ضعیف و بسیار ضعیف به عنوان نا مطلوب تعریف گردید. امتیازدهی به سؤالات به روش طیف لیکرت پنج تایی (بسیار خوب، خوب، متوسط، ضعیف، و بسیار ضعیف) انجام گرفت. پایائی پرسشنامه نیز با روش آلفای کرونباخ برای حیطه تعامل ۰/۹۲، حیطه مدیریت موضوع و فضای کلاس ۰/۹۱ و حیطه وظایف سازمانی ۰/٦٦ برآورد شد که مؤید پایائی پرسشنامه مورد استفاده است. نهایتا داده‌های جمع‌آوری‌شده با استفاده از نرم افزار آماری SPSS نسخه ۱۸ و آزمون‌های آماری ناپارامتری من ویتنی و کروسکال والیس مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت و در قالب جداول آماری سه گانه ارائه گردید.

یافته‌ها:

در مجموع ۸٤۰ نفر از دانشجویان کلیه رشته‌های موجود در دانشگاه علوم پزشکی ایلام از هر دو جنس در این مطالعه شرکت کرده و روش تدریس سخنرانی را ارزیابی نمودند. جدول ۱ جنسیت و متغیرهای مرتبط با تحصیل را توصیف می کند.

جدول ۱. توصیف مشخصات زمینه‌ای نمونه‌های پژوهش

ردیف			تعداد (درصد)
۱	دانشکده محل تحصیل	پرستاری-مامائی	۲۳۷ (۲۸/۲)
۲		بهداشت	۲۲٤ (۲٦/۷)
۳		پزشکی	۱٤۲ (۱٦/۹)
٤		پیراپزشکی	۲۳۷ (۲۸/۲)
۵	رشته تحصیلی	پرستاری	۱٦۳ (۱۹/٤)
٦		مامائی	۸۸ (۱۰/۵)
۷		فوریت های پزشکی	۳۳ (۳/۹)
۸		بهداشت عمومی	٦۰ (۷/۱)
۹		بهداشت حرفه ای	۱۱۲ (۱۳/۳)
۱۰		بهداشت محیط	۵۲ (٦/۲)
۱۱		پزشکی	۱٤۲ (۱٦/۹)
۱۲		هوشبری	۵۳ (٦/۳)
۱۳		اتاق عمل	۲٦ (۳/۱)
۱٤		علوم آزایشگاهی	۱۱۱ (۱۳/۲)
۱۵	مقطع	کاردانی	۱۸۱ (۲۱/۵)
۱٦		کارشناسی	۵۱۷ (٦۱/۵)
۱۷		دکتری	۱٤۲ (۱٦/۹)
۱۸	ترم	دوم	۳۲۰ (۳۸/۱)
۱۹		سوم	۸۸ (۱۰/۵)
۲۰		چهارم	۲۱٤ (۲۵/۵)
۲۱		پنجم و بالاتر	۲۱۸ (۲٦)
۲۲	جنسیت	زن	۵٦۵ (٦۷/۳)
۲۳		مرد	۲۷٤ (۳۲/٦)

جدول ۲ وضعیت پاسخ دانشجویان را به تفکیک ابعاد و سؤالات پرسشنامه نشان می‌دهد. از میان متغیرهای مورد بررسی در حیطه تعامل، متغیرهای فرصت طرح سؤال توسط استاد و انجام کار گروهی توسط فراگیران به ترتیب با ۵۱/۳ و ۲۸/٦ درصد بیشترین و کمترین میزان مطلوبیت را نسبت به سایر متغیرهای این حیطه دارا بودند. در حیطه مدیریت موضوع و فضای کلاس، متغیرهای مدیریت کلاس و غنای مطالب ارائه شده توسط استاد به ترتیب با ٦٤/۲ و ٤۰/۷ درصد بیشترین و کمترین حد مطلوبیت نسبت به سایر متغیرهای این حیطه را داشتند. در حیطه سازمانی نیز متغیرهای زمان صرف شده برای هر جلسه و پوشش سرفصل درس بر اساس برنامه آموزشی دوره به ترتیب با ۵۷/۲ و ۳۲/٤ درصد دارای بیشترین و کمترین میزان مطلوبیت، نسبت به سایر متغیرهای مورد بررسی در این حیطه بودند.

[Downloaded from dsme.hums.ac.ir on 2026-10-14]

جدول ۲. وضعیت پاسخ‌دهی دانشجویان به تفکیک ابعاد و سوالات پرسشنامه

ردیف	بعد	گویه	بسیار خوب	خوب	متوسط	ضعیف	بسیار ضعیف
			تعداد (درصد)	تعداد (درصد)	تعداد (درصد)	تعداد (درصد)	تعداد (درصد)
۱	حیطه تعامل	تعامل متقابل دانشجو و استاد	۹۶(۱۱/٤)	۲۵۸ (۳۰/۷)	۲۲۸ (۲۸/۳)	۱۷۳(۲۰/۸)	۷٤(۸/۸)
۲		حضور فکری دانشجو در کلاس	۹۲(۱۱)	۲۱۲ (۲۵/۲)	۲٦٤ (۳۱/٤)	۱۷۲(۲۰/۵)	۱۰۰(۱۱/۹)
۳		بارش فکری دانشجو	۱۰۰(۱۱/۹)	۲٦۸(۳۱/۹)	۲٦۱(۳۱/۲)	۱٤۱(۱٦/۸)	٦۹(۸/۲)
٤		آمادگی قبلی دانشجو	۸۷(۱۰/٤)	۱۹۹(۲۳/۷)	۲۷۲(۳۲/٤)	۱۵۵(۱۸/۵)	۱۲۷(۱۵/۱)
۵		رجوع به کتابخانه و اینترنت	۶۹(۸/۲)	۱۸۲(۲۱/۵)	۲۷۵(۳۲/۷)	۱۹۸(۲۳/٦)	۱۱۷(۱۳/۹)
٦		فرصت طرح سؤال توسط استاد	۱۱۷(۱۳/۹)	۳۱٤(۳۷/٤)	۲٦۸(۳۱/۹)	۹۷(۱۱/۵)	٤٤(۵/۲)
۷		فرصت طرح سؤال توسط فراگیران	۱۰۰(۱۲/٦)	۲٤۷(۲۹/٤)	۲۷۱(۳۲/۳)	۱۳/۳(۱۵/۷)	۸٤(۱۰)
۸		فرصت پاسخگویی به سؤالات فراگیر	۹۳(۱۱/۱)	۲٦۹(۳۵/۲)	۲۷۱(۳۲/۳)	۱۲٦(۱۵)	۵٤(٦/٤)
۹		انجام کار گروهی توسط فراگیران	۶۳(۷/۵)	۱۷۷(۲۱/۱)	۲٦٤(۳۱/٤)	۲٤۰(۲۸/٦)	۹٦(۱۱/٤)
۱۰		افزایش اعتماد به نفس فراگیران	۸۳(۹/۹)	۲۰۹(۲٤/۹)	۲۳۱(۲۷/۵)	۲۰۵(۲٤/٤)	۱۱۱(۱۳/۳)
۱۱		خلاقیت و نوآوری توسط دانشجو	۹٦(۱۱/٤)	۲۰۸(۲٤/۸)	۲۱۵(۲۵/٦)	۲۱۳(۲۵/٤)	۱۰۸(۱۲/۹)
۱۲		فضای روحی و نشاط کلاس	۱۲۹(۱۵/٤)	۲٤۹(۲۹/٦)	۲۵٤(۳۰/۲)	۱۲۳(۱٤/٦)	۸۵(۱۰/۱)
۱۳	مدیریت موضوع و فضای کلاس	فضای فیزیکی کلاس	۸٤(۱۰)	۲٦۷(۳۱/۸)	۲۹۳(۳٤/۹)	۱۲۵(۱٤/۹)	۷۱(۸/۵)
۱٤		مدیریت کلاس توسط استاد	۱٤۱(۱٦/۸)	۳۹(٤۷/٤)	۱۹٦(۲۳/۳)	٦۲(۷/٤)	٤۳(۵/۱)
۱۵		کفایت مطالب ارائه شده	۱۰۸(۱۲/۹)	۳۰۲(۳٦)	۲۹۵(۳۵/۱)	۸۱(۹/٦)	۵٤(٦/٤)
۱٦		تسلط استاد بر موضوع	۹۳(۱۱/۱)	۳۲۳(۳۸/۵)	۲۷۵(۳۲/۷)	۱۰۳(۱۲/۳)	٤٦(۵/۵)
۱۷		کیفیت مطالب ارائه شده	٦۲(۷/٤)	۳۰۵(۳٦/۳)	۲۹٦(۳۵/۲)	۱۲٤(۱٤/۸)	۵۳(٦/۳)
۱۸		درک مطالب ارائه شده	۱۰۱(۱۲)	۳۰۷(۳٦/۵)	۲٦۰(۳۱)	۱۰۸(۱۲/٦)	٦٤(۷/٦)
۱۹		غنای مطالب ارائه شده	۸۸(۱۰/۵)	۲۵٤(۳۰/۲)	۳۱۰(۳٦/۹)	۱٤۵(۱۷/۳)	٤۳(۵/۱)
۲۰		زمان صرف شده برای هر موضوع	۷۸(۹/۳)	۲٦٦(۳۱/۷)	۲۸۰(۳۳/۳)	۱۵٦(۱۸/٦)	٦۰(۷/۱)
۲۱		تبیین مفاهیم مشکل برای دانشجو	۱۲۹(۱۵/٤)	۳۵۳(٤۲)	۲۳۲(۲۷/٦)	۸۹(۱۰/٦)	۳۷(٤/٦)
۲۲		پوشش سرفصل درس بر اساس برنامه آموزشی دوره	۱۲۵(۱٤/۹)	۲٦٤(۳۱/٤)	۲۸۹(۳٤/٤)	۱۱۹(۱٤/۳)	٤۲(۵)
۲۳	وظایف	نقش استاد در هدایت و راهنمایی دانشجو	۱۱۱(۱۳/۲)	۳۱۲(۳۷/۱)	۲۷۹(۳۳/۲)	۱۰۱(۱۲)	۳۷(٤/٤)
۲٤		زمان صرف شده برای هر جلسه	۱٤۵(۱۷/۳)	۳۳۵(۳۹/۹)	۲۱۰(۲۵)	۸٦(۱۰/۲)	٦٤(۷/٦)
۲۵		کمیت و کیفیت وسایل کمک آموزشی	۱۲٤(۱٤/۸)	۲۹٦(۳۵/۲)	۲۵۲(۳۰)	۱۰٤(۱۲/٤)	٦٤(۷/٦)
۲٦	شاخص	رضایتمندی دانشجو از روش تدریس سخنرانی	۷۸(۹/۳)	۲۲۵(۲٦/۸)	۲۵۲(۳۰)	۱۷۵(۲۰/۸)	۱۱۰(۱۳/۱)
۲۷		پذیرش روش تدریس سخنرانی توسط دانشجو	۷۳(۸/۷)	۱۹۹(۲۳/۷)	۲٦۲(۳۱/۲)	۱۷۲(۲۰/۵)	۱۳٤(۱۵/۹)
۲۸		میزان یادگیری دانشجو در روش تدریس سخنرانی	۱۰۰(۱۱/۹)	۲۷٤(۳۲/٦)	۲۵۵(۳۰/٤)	۱٤۸(۱۷/٦)	٦۳(۷/۵)

دانشجویان علاوه بر پاسخگوئی به ۲۵ سوال ارائه شده در قالب سه بعد یاد شده، میزان رضایتمندی، میزان پذیرش و میزان یادگیری خود از روش تدریس سخنرانی را به ترتیب ۳٦/۱، ۳۲/٤ و ٤٤/۵ درصد بیان کردند. همچنین نتایج نشان می‌دهد ۲۹/٤٪ دانشجویان مقبولیت روش تدریس سخنرانی را ضعیف، ۳٤/٦٪ متوسط و ۳٦٪ خوب ارزیابی نمودند. همچنین در این بررسی به تحلیل ارتباط میان ابعاد پرسشنامه با متغیر جنسیت پرداخته شد. نتایج بیانگر اختلاف معنی دار (Pvalue= ۰/۰٤) ارزیابی دختران (میانگین و انحراف معیار بترتیب برابر ۲۸/۹۳ و ۸/٤۳) و پسران (میانگین و انحراف معیار بترتیب برابر با ۳۰/۱۸ و ۸/۵٦) از بعد مدیریت پرسشنامه سنجش روش تدریس سخنرانی است. در سایر ابعاد اختلاف معنی داری بین ارزیابی دختران و پسران دیده نشد. جدول ۳ بیانگر وجود اختلاف معنی دار در ارزیابی دانشجویان رشته‌های مختلف از متغیر مقبولیت روش تدریس سخنرانی است. آنالیزهای تعقیبی نشان‌دهنده معنی‌دار بودن ۸ مقایسه از مجموع ٤۵ مقایسه دو به دو بود که به دلیل طولانی شدن بحث از ارائه جزئیات آنالیزهای تعقیبی در این بخش خودداری می‌گردد.

[Downloaded from dsme.hums.ac.ir on 2026-10-14]

جدول ۳. مقایسه شاخص مقبولیت بر اساس متغیرهای جنسیت و رشته تحصیلی

متغیر	طبقات	انحراف معیار ± میانگین	سطح معنی داری
جنسیت	دختر	۹/٤۸±۳/۳۹	۰/۰۲
	پسر	۸/۹٦ ±۳/۳۱	
رشته تحصیلی	پرستاری	۹/۱۵±۳/۲٦	۰/۰۰۰
	مامائی	۹/۷۳ ±۲/۹۲	
	فوریت های پزشکی	۸/۷۷ ±۲/۸٦	
	بهداشت عمومی	۸/۷۷±۳/۳۹	
	بهداشت حرفه ای	۸/۹۱±۳/۵٤	
	بهداشت محیط	۱۰/۸٤±۳/۱۸	
	پزشکی	۸/٦ ±۳/٤٤	
	هوشبری	۹±۳/۵۲	
	اتاق عمل	۹/۹۸±۳/٤٤	
	علوم آزمایشگاهی	۱۰/۳۰±۳/۳۲	

بحث ونتیجه گیری:

نظر به سابقه کهن و قدمت روش تدریس سخنرانی در نظام آموزشی کشور ما این مطالعه در دانشگاه علوم پزشکی ایلام صورت گرفت تا روش مذکور را از دیدگاه دانشجویان ارزیابی نماید. در این مطالعه از دیدگاه فراگیران حضور و جریان فکری دانشجو در روش تدریس سخنرانی، حدود ۳۲/٤ درصد به عنوان ضعیف تا بسیارضعیف بوده است. مطالعات پیشین نیز تأییدکننده ضعف روش سخنرانی با ایجاد خستگی و کسالت، ارتباط یکطرفه، فراموشی سریع مطالب، عدم فرصت کافی برای طرح پرسش و اشکال و نیز عدم وجود انگیزه می‌باشد (۸).

در این مطالعه مشخص گردید فرصت طرح سؤال از فراگیر توسط استاد و فرصت طرح سؤال از استاد توسط فراگیر در روش سخنرانی به ترتیب فقط ۵۱/۳ و٤۲٪ از دیدگاه دانشجو در حد مطلوب بوده است که جای تعمق دارد. نتایج بدست آمده با نتایج مطالعه صفری و همکاران (۸) همخوانی ندارد. شاید دلیل این مسئله را بتوان به تفاوت نوع مطالعه، رشته تحصیلی، و خاص بودن درس مورد ارزیابی در دو مطالعه منسوب نمود.

از متغیرهای قابل تعمق دیگر در این بررسی رجوع فراگیران به کتابخانه و اینترنت به منظور تحقق اهداف آموزشی درس، هم چنین انجام کار گروهی در روش تدریس سخنرانی بود که به ترتیب از دیدگاه دانشجویان فقط حدود ۲۹/۷ و ۲۸/٦ در حد مطلوب بوده است. به عبارت دیگر عمدهٔ فراگیران در این روش تدریس فقط به جزوه استاد و محتوای آموزشی ارائه شده او در کلاس بسنده می‌کنند؛ بدون اینکه ماهیگیری را بیاموزند. در صورتی که تئوری‌های جدید آموزشی بر این باورند که باید با ایجاد فکر و انگیزه شخصی برای یادگیری بهتر به دانشجو مهارت چگونه یاد گرفتن را آموخت و این سیر تکاملی است که آموزش باید بپیماید (۱۳). نکته قابل توجه دیگر ضعف روش آموزشی در انجام کار تیمی فراگیران در مراکز آموزشی و دانشگاه‌هاست (۱۳) که این موضوع در عدم رضایت مطلوب و معنی‌دار دانشجو کاملاً مشهود است (۱۱/٤٪ و ۲۸/٦٪ دانشجویان به ترتیب روش تدریس سخنرانی را در برانگیختن دانشجو به انجام کار تیمی بسیار ضعیف و ضعیف ارزیابی نمودند).

یکی از راه‌های اصلاح روش تدریس سنتی یا سخنرانی استفاده از یادگیری فعال و مشارکت دانشجویان در فرایند یادگیری در کلاس است. استراتژی‌های یادگیری مشارکتی عبارتند از درگیر کردن دانشجویان در دانش موجود و آموزش دانش جدید در کنار هم و از طریق گفتگو که در طی آن دانشجویان با هم به صورت گروهی و به سمت اهداف مشترک حرکت می‌کنند (۱۳). بنابراین به نظر می‌رسد باید استفاده از استراتژی‌های مورد بحث با توجه با تأثیر آنها در فرایند آموزش در روش تدریس سخنرانی بیشتر به کار گرفته شوند.

از نتایج قابل بحث در حیطه مدیریت موضوع و فضای کلاس در این بررسی، فهم و درک مطالب ارائه شده توسط دانشجو است که در مجموع تنها ٤۸/۵٪ دانشجویان آن را در حد مطلوب

[Downloaded from dsme.hums.ac.ir on 2026-10-14]

ارزیابی نمودند و بیش از نیمی از افراد این موضوع را بینابینی یا نامطلوب گزارش کرده‌اند. با توجه به درگیری دو حس شنوائی و بینائی در یادگیری، انتظاری فراتر از این میزان موفقیت با استفاده از روش سنتی سخنرانی نمی‌رود. تحقیقات نشان داده‌اند دانشجویان به جای گوش کردن، باید بیشتر عمل کنند، بخوانند، بنویسند، بحث کنند و یا در حل مشکل شرکت کنند و به طور فعال در فعالیت های تجزیه–تحلیل و ارزیابی شرکت نمایند (۱۳).

غنای مطالب ارائه شده در روش تدریس سخنرانی از دیدگاه فراگیران در این مطالعه از کمترین میزان مطلوبیت در حیطه مدیریت موضوع و فضای کلاس برخوردار بوده است. به علاوه مطالعه قبلی معلم، علاوه بر غنای مطالب ارائه شده در میزان تسلط او بر موضوع سخنرانی و کیفیت ارائه نیز تأثیرگذار است.

نگاهی به دیدگاه دانشجو در خصوص متغیرهای مربوط به فضای روحی و نشاط کلاس و همچنین مدیریت کلاس توسط استاد (جدول ۲) حکایت از آن دارد که متغیر فضای روحی و نشاط نسبت به متغیر مدیریت کلاس از مطلوبیت پائین‌تری برخوردار است که خود دلالت بر روحیه اقتدار گرایانه استاد و متکلم وحده بودن او در کلاس دارد که این مسئله باید در روش سخنرانی اصلاح و بهینه سازی شود.

مشاهده متغیرهای مورد بررسی در حیطه مدیریت سازمانی حکایت از آن دارد که با وجودی که زمان صرف شده برای هر جلسه نسبت به سایر متغیرها از مطلوبیت بالائی برخوردار است (۵۷/۳٪) ولی مطلوبیت پوشش سرفصل‌ها از دیدگاه دانشجو کمتر از ۵۰ درصد بوده است (٤٦/۳٪) که نشانگر وجود مشکل یا نقص در این روش تدریس است.

دانشجویان مورد مطالعه استفاده از وسائل کمک آموزشی در روش تدریس سخنرانی را ۵۰٪ مطلوب ارزیابی نمودند (جدول ۲) ولی این موضوع هم نتوانسته اسست نظر دانشجو را نسبت به رضایتمندی از این روش، پذیرش روش مذکور و میزان یادگیری از روش تدریس سخنرانی را به حد مطلوب حداقل ۵۰٪ برساند.

نگاهی دقیق به یافته‌های بهم تنیده برخی از متغیرها از دیدگاه دانشجو حکایت از آن دارد که روش تدریس سخنرانی نمی تواند اهداف آموزشی را در اکثر متغیرهای حیطه سازمانی تأمین نماید (١٤).

مطالعه Stevensonو Siegel (١٤) نشان داد استفاده از وسایل کمک آموزشی سبب تغییر مسیر ارتباط می‌شود و از آنجایی که تدریس یکنواخت نمی‌تواند در تداوم جلب توجه فراگیران مؤثر باشد، ضروری به نظر می‌رسد که از اطلاعات دیداری با توجه به اهداف و مواد آموزشی، به منظور افزایش یادگیری در سطح دبیرستان و دانشگاه در روش تدریس سخنرانی استفاده شود.

مقایسه ابعاد پرسشنامه ارزیابی روش تدریس سخنرانی برحسب جنس نشان داد که در حیطه مدیریت موضوع و فضای کلاس بین پسر و دختر ارتباط معنی‌دار وجود دارد (Pvalue<۰/۰۵) ولی در حیطه تعامل و وظایف سازمانی، در این روش ارتباط معنی‌داری بین دو جنس وجود نداشت. به نظر می رسد که این تفاوت مربوط به روحیه اقتدارگرایی در روش تدریس سخنرانی باشد که با روحیه پسران به جهت پیشینه و ساختار فرهنگی جامعه، سازگاری بیشتر دارد.

با تحلیل ارتباط میان شاخص مقبولیت روش سخنرانی از دیدگاه دانشجویان و متغیر جنسیت نشان داده شد دختران مقبولیت روش تدریس سخنرانی را بالاتر از پسران ارزیابی نمودند که شاید بتوان اختلاف مذکور را به تربیت اسلامی دختران در خانواده‌های ایرانی نسبت داد.

در ارتباط با ارزیابی پائین‌تر دانشجویان پزشکی از مقبولیت روش سخنرانی با توجه به ماهیت رشته و لزوم کار عملی نتیجه بدست آمده معقول بنظر می رسد ولی در خصوص رشته بهداشت محیط که بالاترین میانگین را از نظر شاخص مقبولیت دریافت نموده است، نیاز به بررسی‌های بیشتری دارد تا بتوان در خصوص آن اظهار نظر دقیق‌تری ارائه داد.

در کل تنها ٣٦ درصد دانشجویان ارزیابی‌کننده مقبولیت روش تدریس سخنرانی را مطلوب ارزیابی کردند. بدیهی است برای پر کردن شکاف باقیمانده راهی دراز در پیش است و همچون گذشته همت بلند و نگاه تیزبین تصمیم‌سازان و تصمیم‌گیران نظام آموزشی کشور را برای پر کردن خلاء موجود و اصلاح ساختار طلب می‌نماید.

روش تدریس سخنرانی از دیدگاه دانشجویان در حیطه‌های مختلف آموزشی دارای نقطه ضعف‌ها و نقایص قابل توجهی است و به تنهایی نمی‌تواند اهداف آموزشی را در نظام آموزشی

[Downloaded from dsme.hums.ac.ir on 2026-10-14]

رایج کشور تأمین نماید. از آنجایی که این روش به عنوان یک روش غالب تدریس دانشگاهی مورد استفاده قرار می‌گیرد، رضایتمندی، میزان یادگیری و پذیرش فراگیر در استفاده از این روش از مطلوبیت قابل توجهی برخوردار نیست. لذا ضرورت دارد با انجام مطالعات میدانی بیشتر در این خصوص، جایگزینی یک روش مناسب به جای روش سخنرانی را در دستور کار نظام آموزشی قرار دهیم و یا با راه های بهینه‌سازی مناسب، میزان کارایی این روش را بالا ببریم.

سپاسگزاری:

از معاونت محترم تحقیقات و فناوری دانشگاه علوم پزشکی ایلام که تأمین‌کننده هزینه‌های مالی طرح مذکور بوده است، تقدیر و تشکر به عمل می‌آید. همچنین نویسندگان بر خود لازم می‌دانند از دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی بخاطر شرکت در مطالعه سپاسگزاری نمایند.

[Downloaded from dsme.hums.ac.ir on 2026-10-14]

References

1. Hilgard ER. Theories of Learning. Baraheni MN, 1 st ed; Tehran: Academic Publishing; 1988. p. 528. [In Persian]
2. Alizadeh M. Teaching in Large Groups. Tabriz: Medical Education Development Center; 2009. p. 22. [In Persian]
3. Brown G, Manogue M. AMEE Medical Education Guide No.22: Refreshing Lecturing: A Guide for Lecturers. Med Teach 2001; 23(3):231-44.
4. Joyce BR, Weil M, Calhoun E. Models of Teaching. 8th ed. Boston: Pearson/Allyn and Bacon Publishers; 2009. p. 568.
5. Fathi Azar Es. Teaching Method & Techniques. Tabriz: Tabriz University Press; 2011. [In Persian]
6. Lake DA. Student Performance and Perceptions of a Lecture Based Course Compared with the Same Course Utilizing Group Discussion. Phas Ther 2001; 81(3):896-902.
7. Heravi M, Jadidi Milani M, Rejeh N. The Effect of Lecture and Focus Group Teaching Methods on Nursing Students Learning in Community Health Course. Iranian Journal of Medical Education 2004; 4(1):55-60. [In Persian]
8. Safari M, Yazdanpanah B, Ghafarian H, Yazdanpanah SH. Comparing the Effect of Lecture and Discussion Methods on Students' Learning and Satisfaction. Iranian Journal Medical Education 2006; 6(1):59-64. [In Persian]
9. Fathi Azar E, Ghasemifar N. Effect of Brainstorming Strategy on Total Learning. Tabriz: Journal of Faculty of Letters and Humanities (Tabriz) 2002; 45(182):169-202. [In Persian]
10. Fathi Azar Es, Mahmoodi A. Effect of the Organizer on Learning in Teaching Psychology. The Faculty of Literature and Humanities (Tabriz) 1999; 170:151-71. [In Persian]
11. Johnson JP, Mighten A. A Comparison of Teaching Strategies: Lecture Notes Combined with Structured Group Discussion Versus Lecture Only. J Nurs Education 2005; 44(7):319-22.
12. Jafari M. Comparison of Lecture and Blended Teaching Methods on Learning and Satisfaction of Medical Students in Biochemistry Course. Iranian Journal of Medical Education 2012; 12(7):488-97.
13. Momeni Danaei Sh, Zarshenas L, Oshagh M, Omid Khoda SM. Which Method of Teaching Would be Better; Cooperative or Lecture?. Iranian Journal of Medical Education 2011; 11(1):24-31.
14. Stevenson HW, Siegel A. Effects of Instruction and Age on Retention of Filmed Content. Journal of Educational Psychology 1969; 60(1):71-4.

[Downloaded from dsme.hums.ac.ir on 2026-10-14]

Assessing Lecture as a Teaching Method from Students' Perspective in Ilam UMS

Eskandar Gholami-Parizad [1], Elaheh Gholami-Parizad [2], Ali Ashraf Eivazi [3], Zeynab Ghazanfari[4]

Department of General Health, Faculty of Health [1,3], Research Centre of Clinical Microbiology [2], Department of Health Education, Faculty of Health, Research Center of Psychosocial Trauma [4], Ilam University Of Medical Sciences, Ilam, Iran.

(Received 18 march, 2014 Accepted 16 July, 2014)

Original Article

Abstract

Introduction: Lecture, as the dominant method, in all of the Iran education system is one of the oldest methods. This education method is one of the most used methods in teaching and learning especially in higher education. This study was developed and carried out for quantitative and qualitative assessment of lecture from IUMS students' perspectives.

Methods: This cross-sectional study carried out on 840 students of Ilam University of Medical Sciences by using a researcher-made questionnaire including three dimensions; interaction, subject and class management, and organizational tasks. Validity and reliability of the questionnaire was confirmed by content and construct validity and alpha cronbach. An acceptance criterion was used in order to total evaluation of the scale. Data collected analyzed by SPSS software and Mann-whitney and Kruskal-Wallis tests.

Results: Totally, 36 percent of students studied assessed lecture, good. In interaction subscale, opportunity for questioning by the teacher and team work by learners gained the highest (51.3%) and lowest (28.6%) desirability among all variables respectively. Time spent for session and course topics cover in organizational tasks, gained highest (57.2%) and lowest (32.4%) desirability among the subscale variables. A significant difference was found between girls and boys by subject and class management (Pvalue<0.05).

Conclusion: the results showed that lecture cannot achieve the acceptance satisfaction in the most of educational goals. So, it is necessary that educational systems' policy makers replace this method with appropriate methods in many of courses or try for optimizing the method with deep studies.

Correspondence:
Z.Ghazanfari.
PhD, Department of Health Education, Research Center of Psychosocial Trauma, Ilam University of medical sciences,
Ilam, Iran
Tel:+98 8412235735
Email:
zghazanfari2006@yahoo.com

Key words: Evaluation, Lecture, Students' Perspective, Ilam University of Medical Sciences.

Citation: Gholami-Parizad E, Gholami-Parizad E, Ashraf Eivazi A, Ghazanfari Z. Assessing Lecture as a Teaching Method from Students' Perspective in Ilam UMS. Journal of Development Strategies in Medical Education 2014; 1(1): 18-26.

[Downloaded from dsme.hums.ac.ir on 2026-10-14]